

DOI 10.32782/city-development.2025.1-10

УДК 330.332

АНАЛІЗ НАДХОДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ КИЄВА

Поворозник Микола Юрійович

кандидат економічних наук,
перший заступник голови Київської міської державної адміністрації
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6345-4777>

Павловський Сергій Анатолійович

доктор медичних наук, професор,
директор
КНДУ «Науково-дослідний інститут
соціально-економічного розвитку міста»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4087-6256>

Кукса Наталія Анатоліївна

провідний науковий співробітник
КНДУ «Науково-дослідний інститут
соціально-економічного розвитку міста»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6410-5093>

Анотація. Здійснено аналіз динаміки та тенденцій надходження прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) в економіку України, зокрема економіку м. Києва за останні п'ять років. Визначено структуру залишків ПІІ за видами економічної діяльності та країнами-інвесторами. Виявлено, що найбільше ПІІ в економіку м. Києва надходило з країн ЄС. Встановлено, що найвагоміші обсяги іноземних інвестицій були спрямовані до установ та організацій, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, фінансову та страхову діяльність, підприємств сфери інформації та телекомунікацій, промисловості. Зазначено, що повномасштабне вторгнення російських військ в Україну та пандемія COVID-19 стали вагомими чинниками, які вплинули на ділову активність та інвестиційний клімат в країні. В умовах воєнного стану інвестори проявляють більшу обережність і нерідко утримуються від інвестування через високі ризики. Зауважено, що страхування воєнних ризиків відіграє важливу роль у залученні іноземних інвестицій, оскільки надає додаткові фінансові гарантії і сприяє розвитку інфраструктури та виробництва, орієнтованого на експорт. Означено необхідні умови для створення сприятливого інвестиційного клімату, зокрема забезпечення прозорості, правової стабільності, боротьба з корупцією, державна підтримка, страхування воєнних та політичних ризиків. Окрему увагу приділено динаміці Індексу інвестиційної привабливості України, який відображає стан бізнес-клімату за експертними оцінками членів Європейської Бізнес Асоціації. Завдяки ретельно спланованим заходам державної політики, вдосконаленню фінансових механізмів захисту та активній міжнародній співпраці, можна створити умови для залучення інвестицій навіть у періоди економічних викликів, що сприятиме економічному відновленню та модернізації інфраструктури.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, війна.

Актуальність проблеми. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у розвитку економіки, сприяючи модернізації інфраструктури, створенню робочих місць і впровадженню новітніх технологій. В умовах воєнного стану залучення іноземного капіталу набуває ще більшої значущості, виступаючи одним із головних пріоритетів для підтримання стабільності та відновлення економіки. Місто Київ є одним із найпри-

вабливіших регіонів для іноземних інвестицій завдяки його історичному статусу столиці та ролі ключового економічного центру України. Привабливість столиці для іноземних інвесторів слугує важливим індикатором загального економічного розвитку країни.

Протягом останніх років надходження ПІІ в економіку України, зокрема економіку м. Києва, були досить нерівномірними. Це спричинено низ-

кою факторів, серед яких основними є повномасштабна військова агресія російської федерації проти України, економічні кризи та глобальна пандемія Covid-19. Ці соціально-економічні та воєнні ризики значно обмежують готовність інвесторів збільшувати обсяги інвестицій в економіку країни. Тому питання залучення іноземних інвестицій залишається надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимало праць присвячено дослідженню стану та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах війни (П. Віблій, Ю. Корнійчук, П. Ковель, М. Савченко, В. Степанюк, І. Хома, Х. Воробій, Н. Євтушенко). Значна увага також приділяється дослідженню інвестиційної привабливості країни (Д. Різник, А. Славкова, В. Антоненко, Я. Ляшок, О. Попова). Однак, незважаючи на значні напрацювання у цій сфері, залишаються аспекти, які потребують додаткових і детальних досліджень. Особливу увагу слід приділити вивченню питань залучення іноземних інвестицій в економіку окремих міст, зокрема столиці України – Києва.

Мета статті: аналіз сучасного стану, динаміки та структури надходжень ПІІ в місто Київ.

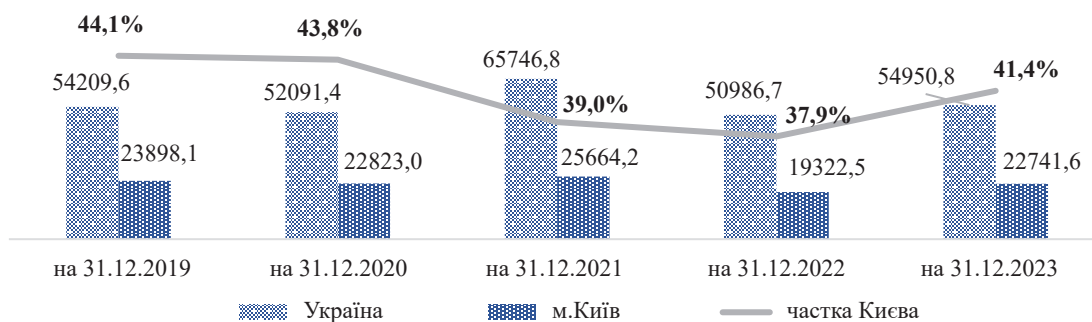
Результати дослідження. Згідно із Законом України «Про режим іноземного інвестування» [1], під іноземними інвестиціями розуміють цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

ПІІ визначаються як транскордонні інвестиції в підприємства з метою встановлення контролю чи стійкого впливу на діяльність підприємства, що досягається шляхом участі в капіталі [2].

Місто Київ є привабливим для інвесторів завдяки своєму стратегічно вигідному розташуванню, розвиненій інфраструктурі та високій концентрації бізнесу. За даними Єдиного державного реєстру, у 2024 році іноземні громадяни зареєстрували 1109 нових компаній в Україні. Як повідомляє «Опендатабот», майже половина з них, а саме 542 (48,9%) зосереджені у м. Києві [3]. Найбільша частка іноземних інвестицій також припадає на столицю (рис. 1).

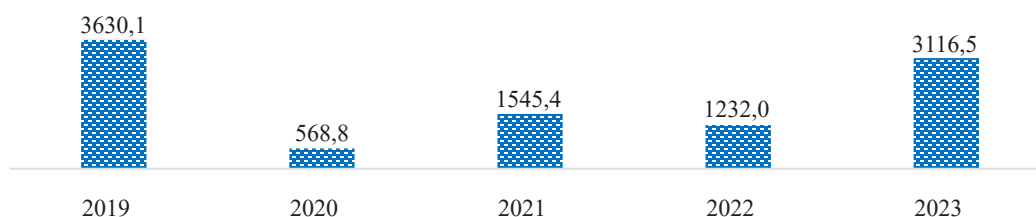
За даними Національного банку України станом на 31.12.2023 обсяг унесених в економіку м. Києва ПІІ (залишків) (інструментів участі в капіталі та боргових інструментів) наростаючим підсумком з початку інвестування становив 22741,6 млн дол. США, з них інструментів участі в капіталі 15453,5 млн дол. США.

За 2023 рік в економіку м. Києва надійшло 3116,5 млн дол. США ПІІ (інструментів участі в капіталі та боргових інструментів), що у 2,5 рази більше порівняно з 2022 роком (рис. 2). Приріст капіталу іноземних інвесторів забезпечувався, передусім, за рахунок реінвестування доходів компаній, що працюють на українському ринку. Варто зазначити, що навіть до початку повномасштабного вторгнення частка реінвестованих доходів у загальному обсязі ПІІ залишалася суттєвою.

Рисунки 1 – Прямі іноземні інвестиції в Україну та м. Київ (станом на звітну дату), млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [2]

Рисунки 2 – Прямі іноземні інвестиції в м. Київ (річні дані), млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [2]

У 2020 році внаслідок негативних наслідків пандемії коронавірусу, а також через неспроможність інвесторів оцінити ризики, обсяг внесених ПІІ у м. Київ досяг рекордно низького рівня за період 2019–2023 рр. (568,8 млн дол. США). З початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну рівень ПІІ у м. Київ знову знизився. Ризиковість інвестицій збільшилась за рахунок воєнного ризику – інвестори стали більш обережними, що призвело до зниження обсягів інвестицій в країну. Попри величезні загрози та невизначеність продовження бізнесу в Україні, зарубіжні інвестори не припинили свою діяльність у 2022 році. Уже у 2023 році спостерігається зростання цього показника, що свідчить про поступову стабілізацію ситуації та повернення довіри з боку інвесторів.

Надалі аналізуємо динаміку ПІІ за інструментами участі в капіталі (залишки за видами економічної діяльності та залишки за країнами світу) на основі офіційних даних Національного банку України.

Найбільше ПІІ в економіку м. Києва надходить з країн ЄС. Станом на 31.12.2023 в економіку столиці з країн ЄС надійшло 11481,2 млн дол. США інвестицій (74,3% загального обсягу ПІІ). До основних країн-інвесторів належать Нідерланди – 4364,8 млн дол. США (28,2%) та Кіпр – 2766,4 млн дол. США (17,9%). Далі за обсягами йдуть такі країни, як США, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Франція, Австрія, Люксембург, Швейцарія та Німеччина – частки обсягів ПІІ з цих країн на кінець аналізованих років становлять приблизно від 4% до 8% кожна.

Найбільше за останні п'ять років скоротилися ПІІ з Кіпру. Враховуючи, що він традиційно займав лідируючі позиції серед країн-інвесторів у вітчизняну економіку, що пов'язане з особливостями структурування власності вітчизняними компаніями, можна припустити, що це насправді відтік де-факто вітчизняних інвестицій [4]. Серед країн, які найбільше наростили ПІІ в економіку м. Києва, основним лідером є США.

Дослідження ПІІ в економіку м. Києва за видами економічної діяльності дозволяє визначити найбільш перспективні та привабливі галузі для іноземних інвесторів. Станом на 31.12.2023 значні обсяги ПІІ були спрямовані до установ та організацій, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 4037,3 млн дол. США (26,1% загального обсягу). Цей сектор приваблює завдяки швидкому обігу коштів і високому попиту на товари та послуги. Значний інтерес також виявляється до таких сфер як фінансова та страхова діяльність – 3361,2 млн дол. США (21,8%); інформація та телекомунікації – 2812,1 млн дол. США (18,2%); промисловість – 2052,1 млн дол. США (13,3%) (рис. 3).

В 2024 році зацікавленість інвесторів не змінилась. Станом на 30.09.2024 найвагоміші обсяги ПІІ були спрямовані в оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (25,0% загального обсягу); фінансову та страхову діяльність (24,9%); підприємств сфери інформації та телекомунікацій (16,9%); промисловість (12,7%).

Такі сфери, як освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, залишаються

Таблиця 1 – Прямі іноземні інвестиції (інструменти участі в капіталі) в м. Київ за країнами світу, млн дол. США

	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023
Інструменти участі в капіталі, усього	18065,3	15923,3	18356,1	12307,9	15453,5
Австрія	802,2	695,9	764,4	573,0	741,3
Кіпр	5030,1	4066,2	4398,7	2661,1	2766,4
Люксембург	368,4	605,2	720,4	462,9	674,3
Нідерланди	4611,0	4031,0	4487,9	3686,8	4364,8
Німеччина	654,8	584,7	729,8	438,7	592,4
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	965,0	851,6	1092,6	781,2	970,7
США	505,0	496,4	810,3	723,3	1292,5
Франція	746,2	649,2	825,9	700,2	884,8
Швейцарія	553,9	530,2	611,9	330,1	648,3
Інші країни	3828,7	3412,9	3914,2	1950,6	2518,0
<i>Довідково:</i>					
Країни ЄС	14549,1	11935,7	13559,0	9544,7	11481,2

Примітка. За інформацією НБУ дані щодо інструментів участі в капіталі починаючи з 31.12.2022 розраховані на основі даних статистичної та фінансової звітності підприємств, які фактично надали звітність, та можуть бути уточнені після отримання повної інформації.

Джерело: сформовано за даними [2]

Рисунок 3 – Основні сфери вкладання інвестицій іноземними партнерами, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [2]

найменш привабливими, практично не інвестувалися.

Для більш глибокого розуміння стану інвестиційного ринку країни в контексті залучення інвестицій варто провести аналіз Індексу інвестиційної привабливості України, розрахунок якого запроваджено Європейською Бізнес Асоціацією з 2008 року. Це дослідження відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестклімату країни та прогнози на найближчі 6 місяців. Показник може коливатись від одного до п'яти балів. З графіка (рис. 4) бачимо, що значення індексу впродовж 2019–2024 рр. знаходиться на рівні 2,2 – 3, що свідчить про середній рівень інвестиційної привабливості – інвестори не поспішають активно вкладати кошти в Україну.

У II півріччі 2020 року Індекс інвестиційної привабливості знизився до 2,40, що є наслідком пандемії COVID-19 – інвестори знаходились в стані невизначеності, і ця ситуація була характерною для світових тенденцій. З початком повномасштабного вторгнення, у першій половині 2022 року, індекс знизився до 2,17, що є найнижчим результатом з 2013 року. Загальна оцінка цього показника у 2023–2024 рр. співставна з оцінками інвестиційного клімату у «ковідному» 2020 році. Неприятливим інвестиційний клімат в Україні вважають 79% керівників бізнесу [5], серед них 20% – вкрай несприятливим (у I півріччі 2022 року – 53% респондентів). До 70%

зросла кількість компаній, що вже присутні на ринку та мають плани продовжувати інвестувати попри війну. Водночас тільки 17% вважають, що новим інвесторам буде вигідно вкладати кошти в Україну протягом найближчих 6 місяців.

Російська військова агресія проти України продовжує очолювати перелік факторів негативного впливу на інвестиційний клімат. Корупція, слабка судова система, тіньова економіка, атаки на українську енергосистему [5], обмеження валютних операцій залишаються серйозними бар'єрами для ефективного розвитку бізнесу. Ці фактори відлякують потенційних інвесторів, роблячи країну менш привабливою для впливу зовнішнього капіталу.

Процес відновлення України після війни потребує значних фінансових ресурсів, і одним із найдієвіших шляхів забезпечення цих ресурсів є залучення іноземних інвестицій. Для цього необхідно створити прозоре, передбачуване та сприятливе середовище для інвесторів, продовжити реформи у сфері правосуддя та боротьби з корупцією, гарантувати захист від зловживань з боку державних органів щодо бізнесу, утримувати стабільне правове середовище, а також розробити спеціальні програми підтримки інвестиційних проектів у пріоритетних галузях.

Одним із ефективних інструментів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки, а також дієвим механізмом розвитку

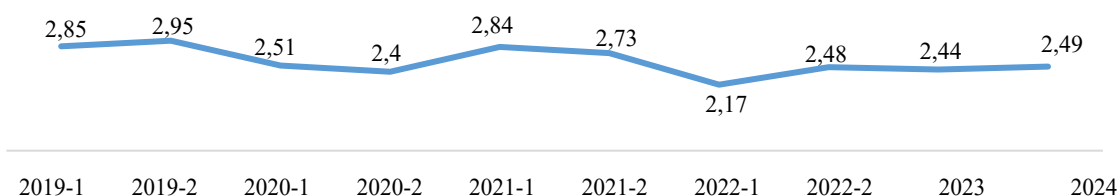

Рисунок 4 – Динаміка Індексу інвестиційної привабливості України

Джерело: побудовано за даними [5]

взаємодії між державними органами та бізнесом є державно-приватне партнерство (ДПП). Держава гарантує додержання встановлених законодавством України умов для провадження діяльності приватних партнерів, пов'язаної з виконанням договорів, укладених у рамках ДПП, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів [6].

Наявність розвинутої інфраструктури страхування від воєнних ризиків може бути додатковим стимулом для інвесторів виходити на український ринок і відкривати виробничі потужності, орієнтовані на експорт. Для страхування інвестицій від воєнних ризиків Україна співпрацює з міжнародними організаціями, зокрема, з Багатостороннім агентством з гарантій інвестицій Світового банку (MIGA), Американською корпорацією з фінансування міжнародного розвитку (DFC) та Експортно-кредитною агенцією Польщі (KUKE). Експортно-кредитне агентство України (ЕКА) з січня 2024 року приймає заявки на страхування інвестицій від воєнних та політичних ризиків.

Розвиток індустріальних парків має значний потенціал для залучення інвестицій, впровадження інновацій, стимулювання промислового виробництва та створення сучасних високотехнологічних підприємств.

Проте першочерговою умовою для економічного та інноваційно-інвестиційного зростання країни є стабільна політична ситуація та припинення війни [7]. Іноземні інвестори вкладають капітал переважно в країни зі стабільним політичним середовищем та надійними гарантіями фінансової безпеки.

Висновки. У результаті проведеного аналізу встановлено, що ПІІ є важливим чинником економічного розвитку м. Києва. Надходження іноземного капіталу сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності міської економіки та розвитку інфраструктури. Разом з тим, інвестиційна привабливість м. Києва залежить від низки факторів, зокрема політичної та економічної стабільності, рівня безпеки, якості регуляторного середовища та наявності ефективних механізмів страхування інвестиційних ризиків.

Для активізації притоку іноземного капіталу необхідно впроваджувати ефективну державну політику, спрямовану на спрощення адміністративних процедур, покращення інвестиційного клімату та забезпечення гарантій захисту капіталовкладень. Також важливим напрямом є розвиток інфраструктури та підтримка стратегічних галузей економіки, які можуть стати точками зростання для міста.

Бібліографічний список:

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
3. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foreigners-business-per-war-2024> (дата звернення: 13.02.2025).
4. Прямі іноземні інвестиції у регіони України за час повномасштабного вторгнення. 2024. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion/>
5. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/70-opytanyh-kompanij-investuvatymut-v-ukrayinu-popry-vijnu/> (дата звернення: 20.02.2025).
6. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. Мінекономіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDialnistvUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku>
7. Славкова А. А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>

References:

1. On the regime of foreign investment: Law of Ukraine of March 19, 1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

3. Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foreigners-business-per-war-2024> (date of application: 13.02.2025).
4. Foreign direct investment in the regions of Ukraine during the full-scale invasion. 2024. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/foreign-direct-investment-in-the-regions-of-ukraine-during-the-full-scale-invasion/>
5. Official website of the European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/70-opytanyh-kompanij-investuvatymut-v-ukrayinu-popry-vijnu/> (date of application: 20.02.2025).
6. Investment activity in Ukraine for the 1st quarter of 2024. Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku>
7. Slavkova A, Kolisnyk D. (2023). Investment attractiveness of Ukraine: realities in the context of war and prospects for post-war reconstruction. *Economy and society*, no 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>

ANALYSIS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN THE ECONOMY OF KYIV

Mykola Povoroznyk

Candidate of Economic Sciences

First Deputy Head of the Kyiv City State Administration

Serhii Pavlovskyi

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Director

Communal Research Institute "Research Institute of Socio-Economic City Development"

Nataliia Kuksa

Leading Researcher

Communal Research Institute "Research Institute of Socio-Economic City Development"

Summary. The dynamics and trends of foreign direct investment (FDI) in the economy of Ukraine, in particular the economy of Kyiv, over the past five years are analyzed. The structure of FDI balances by types of economic activity and investor countries is determined. It is found that most of the FDI in the economy of Kyiv came from the EU countries. It is established that the most significant volumes of foreign investment were directed to institutions and organizations engaged in wholesale and retail trade, repair of motor vehicles and motorcycles, financial and insurance activities, information and telecommunications, and industry. The author notes that the full-scale invasion of Ukraine by Russian troops and the COVID-19 pandemic have become significant factors that have affected business activity and the investment climate in the country. Under martial law, investors are more cautious and often refrain from investing due to high risks. It is noted that war risk insurance plays an important role in attracting foreign investment, as it provides additional financial guarantees and promotes the development of infrastructure and export-oriented production. The author outlines the necessary conditions for creating a favorable investment climate, including ensuring transparency, legal stability, fighting corruption, government support, and insurance of military and political risks. Special attention is paid to the dynamics of the Investment Attractiveness Index of Ukraine, which reflects the state of the business climate according to expert assessments of EBA members. Thanks to carefully planned public policy measures, improved financial protection mechanisms and active international cooperation, it is possible to create conditions for attracting investments even in times of economic challenges, which will contribute to economic recovery and infrastructure modernization.

Keywords: foreign direct investment, investment attractiveness, investment climate, war.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2025